

שמעתא עמיקתא

גליון תי"ט | פרשת יתרו | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

האם מקום המיועד להטלת מ"ר דינו כבית הכסא

יש לעיין באופן שמקום נטילת הידים נמצא בחדר אשר בו כלים הקבועים בקירות להטלת מי רגלים, אי שרי ליטול שם ידיו ולברך, או דיון המקום כדן בית הכסא. והיכא שיש באותה שעה ריח רע בחדר ודאי דאי לברך שם מחמת הריח רע שישנו, אלא דאכתי יש לדון אם שרי ליטול שם ידיו וכן אי שרי לברך באותו מקום בזמן שאין שם ריח רע.

א - איתא בברכות (כג.) ת"ר לא יאחו אדם תפילין בידו וס"ת בזרועו וזיתו, ולא ישתיין בהן מים. ומוקמינן לה בגמ' בבית הכסא עראי ומשום ניצוצות. ופרש"י בית הכסא עראי - כגון להשתין שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא, והפעם הזאת נעשה המקום בית הכסא תחלה. עכ"ל. ומשמע מלשנו דאחר שהטיל שם מים נעשה אותו המקום בית הכסא.

וכלשון הרש"י כתב **המחבר** (סי' מ"ג ס"ג.) ומשמע דס"ל לדינא דאפי' ע"י הטלת מים פעם אחת נעשה אותו המקום בית הכסא. אולם מצינו ב**בלבוש** (סי' מ"ג ס"ב וס"ג) שכתב - איזהו בית הכסא קבוע ואיזהו בית הכסא עראי, קבוע היינו שיש בו צואה והוא על פני השדה בלא חפירה, וארעי היינו שהוא מיוחד להשתין שם מים, שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא, והפעם הזאת הוא עושה אותה בית הכסא תחילה.

ונראה מדבריו שאף שרגילות להשתין שם מים, כיון שאין בו צואה על פני השדה בית הכסא עראי. [אך אכתי סוף לשונו צ"ב דסיים כלשון רש"י וכתב "הפעם הזאת הוא עושה אותה בית הכסא תחלה"].

ובפמ"ג (א"א ס"ק ז') כתב - ואיני יודע הלשון ופעם הזאת נעשה בית הכסא תחלה, והוא לשון רש"י בברכות כג' : ד"ה בית הכסא עראי, ואפי' מיוחד מכה זמנים להשתין עראי יחשב. והובאו דבריו ב**משנ"ב** (ס"ק ט"ו) בזה"ל : בית הכסא תחלה - ע"י בפמ"ג דס"ל דהאי לינשא לאו ודקא. דאפי' מיוחד כמכה זמנים להשתין מ"מ עראי יחשב. ואף **בכף החיים** (לגרי"ה סופר זצ"ל - סי' מ"ג ס"ק ט"ו) הביא את דברי ה**לבוש**, הפמ"ג ושאר פוסקים דס"ל כן. ע"ש.

וכן יש לדייק מריש דברי המחבר שכתב בס"ב דבית כסא קבוע היינו שיש בו צואה והוא על פני השדה בלא חפירה, דנראה שכל שיש בו צואה דין בית כסא עראי אית ליה.

ב - אלא דאיתא עוד בברכות (כ"ה.) ת"ר גרף של רעי ועבט של מי רגלים אסור לקרות ק"ש כנגדו ואף ע"פ שאין בהן כלום. ומי רגלים עד שטייל לתוכן מים. ופרש"י גרף רועיט - שניהם על חרס הם אלא של רעי קרוי גרף ושל מי רגלים קרוי רעיט. אסור לקרות ק"ש כנגדם - הואיל ומיוחדין לכך ואע"פ שאין בתוכן כלום. ומי רגלים עצמן - בכלי שאינו מיוחד להם. וכתב הרמ"ש (פ"א סי' מ"ז) דאפי' הטיל בהן רביעית מים לא מהני כיון דמיוחדים לכך **הויא להו כבית הכסא**, ואפי' אין בהן ריח רע. ומיהו כבולי גמרא ושזכיר גרף ועבט מייירי בשל חרס. ויש להסתפק אם ה"ה בעבט של רעי ושל חרס. ומסתבר דבע"א אסור מפני שהוא בולע בתוכו ומלא זוהמא, אבל בשל זכוכית מותר.

ולדינא כתב **המחבר** (סי' פ"ז ס"א) - גרף של רעי ועבט של מי רגלים של חרס או של עץ, אינן להרחיק מהם כמו מצואה אפילו הטיל בהם מים. אבל אם הן של מתכת או של זכוכית או של חרס מצופה מותר אם הם רחוצים יפה. [ויעי' עוד בענין הטלת מים בכלי בב"י, במג"א ס"ק א', במשנ"ב ס"ק ב', ובבב"ל ד"ה גרף ויעי' במשנ"ב (ס"ק ה') דהעלה לדינא דיש להחמיר שיהיה מצופה מבפנים ומבחוץ. ו**בבב"ל** (ד"ה אבל אם הן) שם הדעתה דבכלי חרס המצופה זכוכית יש למעשה להחמיר. ע"ש.

ג - ועל דברי הפמ"ג (סי' מ"ג) ודאי ס"ק ז' דכתב דאפי' אם המקום מיוחד כמכה זמנים להשתין שם מים בית כסא עראי יחשב. כתב **הבה"ל** שם (סי' מ"ג)

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לקנות חלקי חילוף לרכב שיש חשש שהם גנובים

א. לאו דלא תגנוב ולא תגזול. ב. איסור לסייע לגנוב לגנוב. ג. קניית דברים גנובים או שחוקתם גנובים. ד. איש אומדאן שהחפץ גנוב. ה. יש אחרים שקנו ממנו. ו. מסייע לדבר עבירה. ז. איסור הנאה. ח. לקנות ממנו שאר הפצים. ט. רוב הסחורה או מיעוטה אינה גנובה. יא. לסייע לגנוב שיקנה ע"י שינוי גרוע במקום שפיקה גנב או יאוש. יג. שינוי כשהוא ספק אם הוא גנוב. יד. חלקי רכב אם נקנים מחמת שינוי. טו. שינוי קונה בעכו"ם.

א. לאו דלא תגנוב ולא תגזול

הוזהרנו בתורה (ויקרא פ"ח ו' פס' י"א וי"ג) שלא לגנוב ושלא לגזול. ויעי' בב"ב (ק"ג.) שנח' האם גזל עכו"ם אסור. ולהלכה כתב הרמב"ם (גניבה פ"א ה"א) שבהי' הגנוב ממון ישראל בין גונב ממון עכו"ם ועבר. וכ"כ הטש"ו (סי' שמח ס"ג.) ועי' שמשע שהם בגניבת עכו"ם איכא איסור תורה. וכ"כ הש"ך (שם ס"ק ב' וס"ז שט"א ס"ק ב') בדעת הרמב"ם. והארכנו בס"ד בשמענתא עמיקתא גליון ק"כ.

ב. איסור לסייע לגנוב לגנוב

ויעי' ברמ"ש (סי' קה) שאף אסור לסייע לגנוב בשום דבר כדי שיגנוב. וכת' שם בענין נפח שעשה לאשה שני מפתחות במסתר פנים מהבלע ולקח בעדם מחיר כפול, שראוי להיענש על בלי הגיד לבעל שכבר היה לו להבין שלא לחנם רבתה במחיר המפתחות אלא שהיתה כוונתה לגנוב מנכסי בעלה, ע"כ. והביאו הב"י (סי' שט"ו). וכן פסק הרמ"א (שם ס"ג א.) וכת' בט"ז (שם) שיוצא מהריב"ש דאפי' בספק אם הוא שייך לגניבה יש לזיזו בו. ועי' בגר"ז (שם ס"ק ב') ופ"ק (שם ס"ק א.) שאסור אף לסייע לעכו"ם הגוזל מעכו"ם.

ג. קניית דברים גנובים או שחוקתם גנובים

ואיתא בב"ב (ק"ה.) אין לוקחין מן הרועים צמר וחלב וגדיים ולא משומרי פירות ועצים ופירות אבל לוקחין מן הנשים כלי צמר. ועי' פסק הרמב"ם (גניבה פ"ח ה"א.) דכל דבר שחוקתו שהוא גנוב אסור ליקח איתו. וכן פסקו הטש"ו (סי' שנה ס"ג א.) ומבואר דכל אם רוב אסור דבר הוא גנוב. לפיכך אין לוקחין מהרועים צמר או חלב או גדיים כו'. ומותר ליקח מהרועים ד' צאן או ד' גזיות של צמר מעדר קטן, שאין חוקתו שהוא גנוב. כלל של דבר, כל שהרועה מוכרו, אם היה בעל הבית מרגיש בו מותר ללקחו, ואם לאו, אסור, ע"כ. וכתב הרמב"ם (גזילה פ"ה ה"ט) ע"פ הש"ס בב"ב (ק"ג.) שבני"א שחוקתו גזלנין וחוקת כל ממונן מן הגזל מפני שמלאכתן גזלנות כגון המוכסים והלשונות אסור ליהנות מהן שחוקת מלאכה זו שהוא גזול, ע"כ. וכן פסקו הטש"ו (סי' ששט ס"ג ד.) ועי' עוד להלן אות ט' לענין דבר שחוקתו אסור אלא שיש מיעוט שאינו גנוב.

ד. יש אומדנא שהחפץ גנוב

ועי' בב"ב שם דאיתא שכל מוכר שאמר לקונה להטמין החפץ אסור לקחת ממנו. וכן פסקו הטש"ו (סי' שנה ס"ג א.) ומבואר דכל שנראה לפי הענין שהחפץ שהמוכר מוכר לו הוא גנוב אסור לקנותו. ולפי"ז נראה שבאופן שהמוכר דורש על המוצר מחיר נמוך מאוד עד שיש מקום לחשוש שהוא גנוב אסור לקנותו. וכן מבואר בערוה"ש (סי' שנה אות י"א.) ועי' בכסף הקדשים (שם) דאף אם המוכר נותן אמתלא לדבריו שעושה כן שלא יחשדו בו מאיזה טעם לא מהני, כי חז"ל סתמו בזה ולא חילקו, ע"כ.

ה. יש אחרים שיקנו ממנו

יש לדון בפרש' איסור זה. והנה הרמב"ם בהל' גניבה (פ"ה ה"א) כת' שאסור לקנות מן הגנב החפץ שגנב ועון גדול הוא שהרי מחזיק ידי עוברי עבירה וגזרם לו לגנוב גניבות אחרות, שאם לא ימצא לוקח אינו גנוב, ועי' נא' (משלי פכ"ט פס' כד) חולק עם גנב שונא נפשו, ע"כ. והביאו כולשוני הטש"ו (סי' שני' אלא שהשימוטו הפסי' ממשלל. וכת' הב"י (שם) דמש"כ שמוחזק ידי עוברי עבירה כו', מקור דבריהם הוא מקדושו (נ"ג.) דאמרי' לאו עכברא גנב אלא חורא גנב. וכן הביא הסמ"ע (ס"ק א.)

ויעי' ברמב"ם בהל' גזילה (רפ"ה) הובא בשו"ע בסי' שס"ט שכל העושה דברים אלו וכיוצא"ם מחזיק ידי עוברי עבירה ועובר על לפני"ו. וכת' הרמ"ב (אסור כתי' שני' ע"כ.) והנה בסי' שני' (סי' ק) פסקו כמל"מ. ועי' בשמענתא עמיקתא גליון קט"ז וקס"ד.

ואיסור הוא משום לאו דלפני"ו.

ולפי"ז י"ל שבמקום שיש אחרים דבלא"ה יקנו ממנו הוה חד עברא דנהרא דכח"ג ליכא כמבואר בע"ז (ו.) וכן משמע מלשון הטש"ו (שם) דאם איכא אחרים שמוכנס לקנות בלא"ה ליכא איסור.

אלא דבאמת אף אם נימא שכנים דברינו מ"מ אכתי הדבר תלוי במח' האם כשאחרים מזומנים להושיט האיסור והם גם מוזהרים עליו (ובני"ד עכו"ם הם מוזהרים על הגזל), אם זה בכלל חד עברא דנהרא. דעת הפני משה (ח"ב ס"ק קה) דאף ככה"ל הוה כחד עברא דנהרא. אבל דעת המשל"מ (מלו"כ פ"ד הי"ב מובא בפתי"ש יו"ד רס"י קט) דחשיב כחרי עברא דנהרא. ועי' בכתי"ס (יו"ד פ"א פט, במנחת אלעזר (ח"א ססי' ג') ובגר"ז פר"ט (ג) ונב"ה לית קב) שנקטו כהפני"מ. אולם הגור"ר (להפמ"ג כלל מג, ה.) (חוי"מ סי' ט אות ג,) הרמ"א (סי' קצ"ז, חו"מ ס"ק א') החו"ד (ח"ס קס) והחו"א (דמא סי' ד ס"ק ז') פסקו כמל"מ. ועי' בשמענתא עמיקתא גליון קט"ז וקס"ד.

ו. מסייע לדבר עבירה

ואף אם נימא דליכא משום לפני"ו משום דהוי חד עברא דנהרא, מ"מ מבואר בר"ן (שבת א.) בר"ן ד"ה ומקשה) דאף במקום דהוי חד עברא דנהרא איכא איסור דרבנן משום מסייע לדבר עבירה. וכ"כ התוס' (שבת ג.) ד"ה בבא דרש"א) והרא"ש (שבת פ"א סי' א.) אלא שמו"ס (ע"ז ו': סדיה פ"י סי' ד') הרמ"ש (ע"ז שם) והרא"ש (ע"ז שם) חילקו (ע"ז שם ד"ה כל מה) משמע דליכא איסור לסייע. והרמ"א (יו"ד רס"י קט) הביא מח' בזה וכת' דכיון דיש מחסורין כל בעל נפש וחמיר ע"י. ועי' בש"ך (ס"ק ג.) אלא דמ"מ לגנבי נכרי ליכא איסור מסייע כמבואר בש"ך שם (ס"ק ו'), וכן דעת רוב הפוסקים וכמו שבארנו בס"ד בשמענתא עמיקתא גליון ש"ט.

שו"ר בחו"י (סי' רט) שכת' שרגילותו טעם האיסור הוא מפני דמחזיק ידי עוברי עבירה ועי' י"ל דמייירי בשא"א לגנוב למוכרו האחר כי ירא מהפרסום ולכן אם לא ימצא מי ישיק ממנו מלגנוב, ומ"מ נרא' להחמיר בזה ותלי בפלוגתא בברימ"א הג"ל האם איכא איסור מסייע בידי עוברי עבירה. (ועי' שית' שח' שאם רצונו לקנות מהגנב ע"מ לפדות הגזלה ולהחזירה לבעלה מצוה קעבד ומשיב אבידה הוא וההוא דאסור מייירי דאין קונה זולתו). וצ"ע לדבריו הפת"ש (סי' שט ס"ק ג.) אולם לא ציטט דבריו (ומזה משמע קצת דלא ס"ל כוותיה). ובכסף הקדשים (סי' שנה) חילק באופן זה על לפני"ו עכו"ם שגנב מעכו"ם.

אלא שבאמת מסתימת הפוסקים שלא חילקו בדרך, משמע דהכא אין הדבר תלוי דוקא בפלגין, אלא הדבר אסור כי חולק עם הגנב וגורם מכשול, וזו כוונת הפוסקים בסי' שס"ט שכת' דיש בזה משום לפני"ו. שו"מ ביט"ש (בי"ק פ"ו ס"ו נה) שהוסיף על טעם הרמב"ם הג"ל, הוא גם בכלל גרמא בנדקין לבעל הגניבה, שיגנוב עוד ממנו, ואפי' דיני שמים יהיה חיוב. ועי' שהמקרא אינו עיקר הטעם אלא אסמכתא. ומשמע מדבריו שלהרמב"ם מטעם לפני"ו לחוד איתנין עלה.

ז. איסור הנאה

ומלכד איסור קניית חפץ גנוב מצינו אף איסור הנאה, דאיתא בב"ב (ק"ט.) גזלן אימת מותר לקנות הימנו רב ברמ"ע ששתא רוב משלו ושמואל אמר אפי' מיעוט שלו, ע"כ. וכת' הערוה"ש (סי' שנה אות ג.) שכן היא הגרסא לפנינו. אלא דע"י אומדנא (גזילה פ"ה ה"ב) ובר"א (בי"ק פ"י סי' ד') שגורסים באימתי מותר להנות ממנו. ובתוס' (סי' ששט ס"ג א.) הביאו כהרמב"ם דאסור להנות בדבר שהוא בודאי שהוא גזול, ואפי' לאחר יאוש, כיצד, ידע שבהמה זו גזולה, אסור לרכוב עליה, גזל בית, אסור לייכנס בה בגמיש מפני הגמישים ע"כ. ומ"מ ע"י להלן אות ט' דלרוב הפוסקים כל שיש אפי' מיעוט שאינו גנוב מותר להנות ולקנות ממנו.

ח. לקנות ממנו שאר הפצים

ועי' בטור (סי' שנו וששט) שכת' שאסור לקנות "שום דבר" מהגנב או מהגזלן. והרמב"ם (גזילה רפ"ה) כת' דאסור לקנות "דבר הגזול" מן הגזלן. וביאר בערוה"ש (סי' שנו וששט) שלהטור אסור לקנות ממנו שום דבר, אבל מהרמב"ם נר' שאינו אסור לקנות ממנו רק שידע שאותו דבר גזול הוא, ואע"פ דלהנות ממנו אסור מכל ממונו מ"מ לקנות אין זה הנאה כ"כ. והשו"ע (ח"ס ס"ט) הביא כהרמב"ם. ומ"מ כתב הערוה"ש (שם) דכשיש לו מיעוט משלו מותר לכבו"ע כמו שיתבאר בסמוך. ופרש הלבוש (אות ג.) דאע"פ שרוב ממונו גזול, מ"מ כיון שאיסור זה אינו אלא מדרבנן אזלינן ביה לקולא.

ט. רוב הסחורה או מיעוטה אינה גנובה

ויעי' בפרש"י שם על הא דאמר שמואל גזלן מותר לקנות הימנו אפי' מיעוט שלו, דתלינן ואמרינן האי מידי דיהיב ליה מדידה הוא. ופסק הרמב"ם בהל' גזילה (שם ה"א) שכן מלאכי כי הלה כוותיה בדיני. וכן פסקו הטש"ו (שם ס"ג א.) ופשוט דהא דשרי בכה"ג היינו כשהמיעוט הוא מאותו מין שקונה, וכ"כ הגר"ז (ס"ק ט').

אלא שהמגיד משה (גזילה פ"ה ה"ח) הקשה שהרמב"ם (סו"ת דבריו בהל' גניבה רפ"ה) שכת' שאסור לקנות מן הגנב כל דבר שחוקתו גנוב, או רוב אותו דבר שהוא גנוב. ומשמע דפסק כרב. וחילק בתירוץ השני בין רוב הדבר רוב הממון דרוב הדבר אסור וברוב הממון מותר, וזה עיקר. וע"פ דבריו כת' הטש"ו (סי' ששט ס"ק ה') דיש לחלק, דברועים ואינן דמסתמא כל מה שבדים הוא בחזקת גנוב, אלא שיש מיעוט רועים שאין גנבים, תלינן ליה על שבת לקנות ממנו מהרוב ואסור, משא"כ כאן דמייירי בידוע בו שיש בידו של זה מיעוט ממון שאינו גזול. וכן פסק הגר"ז (גזלה אותיות י' וכו' וקו"א ס"ק י"ב.)

המשך בעמ' הבא

